

Jugoslavija in njene sosede.

Dr. Roman Savnik.

5. Madjarska.

Sredi Evrope in v srcu velike Podonavske nižine leži Madjarska. Na vse konce onstran njene državne meje se nižina nadaljuje. Madjarska je od vsepovsod lahko dostopna, le na redkih mestih jo loči vsaj reka od sosedov, od Jugoslavije n. pr. Drava. Vse velike ceste iz Severne, Južne, Zahodne in Vzhodne Evrope drže preko te nižine, zato se tu križajo vsestranski evropski vplivi. Podnebje je izredno nestalno. Zima je včasih zelo huda, včasih nenavadno mila. Poleti povzroča včasih deževje velike poplave, včasih pa vlada uničujoča suša. Aprilsko vreme ni nikjer na tako slabem glasu kot ravno v Madjarski.

Tudi zgodovina, ki se je odigravala na teh tleh, je zelo burna in polna sprememb. Sem so se selili najrazličnejši narodi, Huni, Germani, Slovani, a vsi so izginili ali zopet odšli drugam, dokler niso nazadnje pred tisoč leti prišli Madjari, ki so si tu ustanovili svojo državo. Prihod Madjarov je bil za Slovane največja nesreča. Med nje se je vrinil narod, ki je popolnoma ločil Južne Slovane od severnih bratov.

Madjari so Mongoli in govorijo svojevrsten jezik, ki se docela razlikuje od jezikov sosednjih indoevropskih narodov. Ker je slovniška zgradba povsem drugačna, je jezik izredno težak, poln je samoglasnikov in nenavadno dolgih besed, ki imajo tudi po deset in celo še več zlogov.

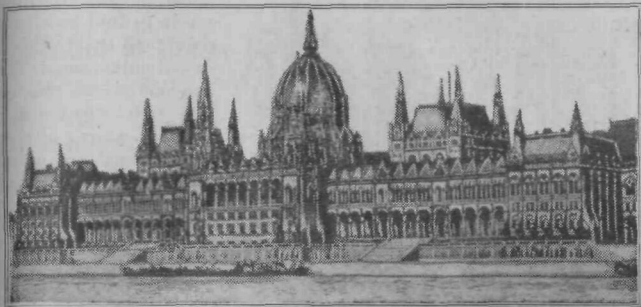
Zanimiva je madjarska pravljica o prihodu v današnjo domovino. Nekoč so Madjari opazili čudovitega belega srnjaka. Radi bi ga zajeli, zato so ga na vso moč zasledovali. Srnjak jim je sicer ušel, speljal jih je pa v deželo, ki se jim je zdela tako lepa, da so v njej želeli ostati za vedno. Tam pa je vladal slovanski knez Svetopolk. Zato pošljejo k njemu poslanca, da mu pokloni v dar belca z zlatim sedlom. V zameno zahtevajo, da mu da zemljo, travo in vodo Donave. Svetopolk se je čudil tej želji, ni je namreč razumel. Prepozno je prišel do spoznanja. Madjari so ga napadli in porazili ter postali gospodarji Podonavja.

Madjarsko pest so v preteklosti opetovano čutili sosedje. Nadlegovali so Nemce in Slovane, preko Hrvatske in Bosne so se prebili do Jadranskega morja, s Srbi pa so se ponovno borili zlasti za posest Beograda. Ni čuda, če pri sosedih že od vsega početka niso na dobrem glasu. Nemški pisci so jih pogosto primerjali z lačnimi volkovi in jim krivično pripisovali marsikatero grdo lastnost. Neki madjarski pesnik pa popisuje svoj narod takole: Madjar je resen, samozavesten in vročekrven. Za kako stvar se hitro razvname, a manjka mu vztrajnosti. Njegovo občutenje se hitro menja in zato pravi narodna pesem, »da Madjar jokajoč že vriska«. Prešeren je tako, da bi prevzel boj proti vsemu svetu in je za nevarnosti docela slep, če se za kaj razvname.

Ta poteza v značaju je lastna vsakemu poedincu. Kadar gre vaški mladenič na žegnanje, kjer pride pogosto do fantovskega pretepa, ne vzame nikdar palice s seboj, kajti misli si, da jo bo gotovo imel protivnik. Madjarski plemenitaš in kmet, oba sta silno ponosna napram drugim narodom, pa tudi napram lastnim rojakom. Zato je v madjarščini nagovor silno različen. Če kdo drugega nepravilno nagovarja, si je nakopal neodpustljivo zamero. Madjarski narod noče biti nikomur podložen, je pa nasprotno vedno težil za tem, da tlači druge narode.

Zato je izid svetovne vojne Madjare silno zadel. Njihovega jarma so se osvobodili Jugoslovani, Romuni, Čehoslovaki in Nemci. S tem so pa Madjari izgubili dve tretjini ozemlja, kjer so preje gospodarili; ostalo jim je ozemlje, ki je skoro trikrat manjše od naše države.

Madjarska obsega večinoma raven svet. Le v otokih se dvigajo hribovja, ki pa so le do 1000 m visoka in dele ravnino v Malo in Veliko ogrsko nižino. Nizek svet pokrivajo rečne naplavine, puhlica ali pa je tlo peščeno. Tu in tam se vrste grički nerodovitnega svišča, ki ga prenašajo vetrovi. Vendar so gričke večinoma že umirili in jih zasadili z gozdíči ali vinsko trto. Sicer pa je gozdov zelo malo. V nedogled sega brezgozdna ravan, tako zvana madjarska stepa ali pusta, nekđaj velikanski pašnik za govedo in konje, ki se pa danes vedno bolj umika poljem.

Budimpeštanski parlament.

Le ob bregovih rek se vijejo ozke proge drevja, a še to mnogokje nado-mešča le gosto zaraslo trsje. Kjer primanjkuje lesa, uporabljajo trsje za kurivo, kjer ni kamenja, ga v debelih skladih polagajo na mehka poljska pota, da se preveč ne vdirajo.

Madjarska je zelo rodovitna. Pridelajo zlasti pšenico in koruzo, pa tudi sočivja in tobaka. Znane so predvsem madjarske buče, paprika in zelje. Tudi vinska trta je zelo razširjena. Rud pridobivajo malo.

Po nižavju, ki se prav narahlo znižuje proti jugu, tečeta reki Donava in Tisa izredno počasi in v mnogih vijugah. Neredko prelagata strugo in tvorita nove otoke.

Madjarska je kraljevina. Kralja pa začasno nimajo, zato upravlja državo poseben upravitelj. Glavno mesto je Budimpešta, ki šteje nad en milijon prebivalcev. Mesto ima slikovito lego na obeh straneh Donave. Preko reke drži več mostov, ki vežejo starejši in manjši mestni del Budo z mnogo večjo in moderno Pešto. V okolici prestolice je vse polno tovarn; v bližini so tople kopeli in bogati vrelci zdravilne grenčice, ki je mnogo izvažajo po svetu, tudi v Jugoslavijo.

Na Madjarskem živi okrog 50.000 Jugoslovanov, med njimi je več tisoč Slovencev. Ti naseljujejo ozemlje severno od Prekmurja do reke Rabe (Rabski Slovenci).